

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 19 april 1898, kl. 3, e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen.*

Uti en af Andra Kammaren till konstitutionsutskottet remitterad motion, n:o 198, har herr *E. Olsson* i Kyrkebol, med hänvisning till konstitutionsutskottets utlåtanden n:o 19 år 1895 och n:o 8 år 1896 samt § 4 i sistnämnda års riksdagsbeslut, hemställt, att Riksdagen ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af nedanstående §§ i tryckfrihetsförordningen:

§ 1.

5:o) Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stände hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckerireglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, uti stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil inom samma län, der staden ligger, eller uti köping.

Då boktryckeri anlägges å ort, som lyder under landsrätt, skola i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i

tryckeriet samt der tryckta skrifter författare och utgifvare lyda under rådstufvurätten i närmaste inom länet belägna stad, der sådan rätt finnes.

Den nytt boktryckeri inrättar — — — — —
 — — — — — innehåll och skrifart.
 — — — — —

§ 5.

6:o) Förbrytelser emot denna lag upptagas vid rådstufvurätten i den stad, der skrift, som föranledt åtal, blifvit tryckt, eller, om den blifvit tryckt å ort, som lyder under landsrätt, vid rådstufvurätten i närmaste inom länet belägna stad. Stämningstiden vare åtta dagar, om boktryckeriet är beläget i stad, der rådstufvurätt finnes, men i annat fall fjorton dagar. Uppstår fråga om boktryckares eller författares af en tryckt skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid rätten personligen till svars stånda, men åtnjute i öfrigt deras rättegångsförmåner, enligt allmän lag och särskilda författningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen annorlunda stadgadt är.

8:o) Finner chefen för justitiedepartementet eller hans ombud sig befogad att, på de grunder för qvarstad å tryckt skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, att någon skrift med qvarstad beläggas må, vare han eller det berättigad att sådan qvarstad erhålla medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af vederbörande Konungens befallningshafvande, magistrat eller kronobetjent; börande öfver förloppet af qvarstadsförrättningen och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti boktryckarens värjo, anteckning trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes chefen för justitiedepartementet eller hans ombud, den andra magistraten i den stad, under hvilkens rådstufvurätt boktryckeriet, enligt § 1, lyder, och den tredje boktryckaren. Magistraten vare pliktig att, vid ansvar såsom för embetsförsummelse, med näst afgående post, en afskrift af denna anteckning till justitiekanslern insända. I Stockholm varde samma anteckning, genast eller sist inom nästföljande dags utgång, till justitiekanslern aflemnad. Justitiekanslern må sedermera i Stockholm, inom åtta dagar, och i landsorterna allra sist inom trenne veckor efter det qvarstaden lagd blifvit, hafva hänvisat målet till vederbörlig domstol och aktor förordnat; då domstolen, sist inom åtta dagar, må pröfva, om qvarstaden skall ega be-

stånd. Sker det ej, och är icke kvarstad inom en månad häfven, ege boktryckare rätt i enahanda ordning, som handräckning till kvarstadens beläggande meddelad blifvit, att fordra dess brytande, hvilket icke vägras må, vid ansvar af embetets förlust.

Chefen för justitiedepartementet — — — — —
 — — — — — erhållas.

12:o) I fråga om kvarstad böra, i sådant fall, vederbörande Konungens befallningshafvande, magistrat eller kronobetjent ovägerligen och vid ansvar biträda; dock må — — — — —
 — — — — — inlemnad.

Vid en jemförelse mellan den föreslagna lydelsen af ifrågavarande lagrum och deras nuvarande lydelse finner man, att motionärens förslag innefattar *dels* införande af bestämmelse, att boktryckeri skulle få anläggas äfven i köping, *dels* inskränkning af rätten att anlägga boktryckeri inom en half mil från stad till det län, inom hvilket staden är belägen, *dels* ock vissa förändrade föreskrifter beträffandelaga domstol, stämningstid samt biträde för erhållande af kvarstad.

Uti de två af motionären åberopade utlåtandena tillstyrkte konstitutionsutskottet ett förslag till ändrad lydelse af nu ifrågavarande delar af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen, hvilket endast deruti skiljer sig från det af motionären nu framställda, att uti 1895 och 1896 års förslag borttagits den ovilkorliga rätten att anlägga boktryckeri inom en half mils afstånd från stad, samt att åt Kongl. Maj:t öfverlemnats att uppå skeende framställning tillåta inrättande af boktryckeri å landsbygden.

Vid 1895 års riksdag förföll förslaget, hvilket i Första Kammaren ej vunnit flera än 27 röster, men följande år blef det af båda kamrarna antaget till hvilande, af Första Kammaren med 61 röster emot 60 och af Andra Kammaren med 109 röster emot 53. Då det sålunda hvilande förslaget till slutligt afgörande förekom vid 1897 års Riksdag, antogs det af Andra Kammaren, men blef emellertid af Första Kammaren förkastadt med 96 röster mot 20, hvadan förslaget återigen förföll.

Enär frågan angående utsträckt rättighet att anlägga boktryckeri äfven derförinnan förekommit hos Riksdagen, anser sig utskottet böra här lemna en redogörelse för denna frågas tidigare behandling.

Vid Riksdagen 1865—1866 väcktes inom bondeståndet tre sär-

skilda motioner, innefattande förslag, dels att rättigheten till anläggande af boktryckeri måtte varda helt och hållet frigifven, dels att boktryckeri finge anläggas i köping eller sådan by eller annan plats, som räknade minst 500 invånare och vore belägen tre mil från stad, dels ock att sådan rättighet måtte förunnas köpingar och andra samhällen på landet, der folkmängden på ett inskränktare område uppginge till minst 1,000 personer. Konstitutionsutskottet tillstyrkte bifall till motionerna i den omfattning, att boktryckeri finge anläggas hvar som helst inom eller utom stad, samt afgaf ett i enlighet dermed affattadt förslag till ändring af åtskilliga tryckfrihetsförordningens bestämmelser. Detta förslag antogs af borgare och bondestånden att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, men afslogs af ridderskapet och adeln samt presteståndet, hvarefter förslaget vid omröstning i förstärkt konstitutionsutskott förkastades. Det blef dock återupptaget redan vid 1867 års riksdag. Motion väcktes nemligen då inom Andra Kammaren, åsyftande fullständig frihet för anläggande af boktryckeri såväl i stad som på landet. Denna motion tillstyrktes af konstitutionsutskottet, som för Riksdagen framlade enahanda förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som vid nästföregående riksdag. Vid ärendets behandling i kamrarne blef detta förslag af Andra Kammaren till alla delar antaget, hvaremot detsamma af Första Kammaren återförvisades till utskottet för vissa jemkningars iakttagande. Ändradt i enlighet med de inom Första Kammaren framställda anmärkningar, blef derefter förslaget antaget att hvila till 1870 års riksdag, då det af båda kamrarne godkändes. Förslaget vann emellertid icke bifall af Kongl. Maj:t, som i sitt svar å rikssalen den 8 april 1870 meddelade, att Kongl. Maj:t ansett svårighet kunna uppstå att på hvarje ort, der boktryckeri enligt Riksdagens förslag finge anläggas, finna lämplig person för uppdraget att såsom justitiestatsministerns ombud vaka öfver tryckta skrifers allmängörande, med afseende hvarå äfvensom å de kostnader, som genom dessa ombuds affönande skulle uppstå, samt i betraktande jemväl deraf, att handräckning till verkställande af qvarstad å tryckt skrift icke skulle kunna å landet med erforderlig skyndsamhet erhållas, Kongl. Maj:t, då förslaget ej heller vore af något trängande behof påkalladt, funnit sig icke böra till detsamma lemna samtycke.

Härefter förekom frågan ej inom Riksdagen förr än år 1881, då inom Andra Kammaren väcktes två motioner, båda afseende fullständigt frigifvande af rättigheten till anläggande af boktryckeri. Konstitutionsutskottet afgaf å nyo förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen, öfverensstämmande, frånsedt en mindre väsentlig skiljaktighet, med det förslag, som af 1870 års Riksdag antogs. Genom begge kamrarnes

sammanstående beslut blef förslaget hvilande till 1882 års riksdag, då emellertid detsamma, bifallet af Andra Kammaren utan votering, blef af Första Kammaren med 60 röster mot 36 ogilladt och sålunda förföll. Vid 1884 års riksdag återupptogs, i motion inom Andra Kammaren, förslaget med den lydelse, hvori det vid 1882 års riksdag förelåg. Konstitutionsutskottet förklarade sig vidblifva den ställning, utskottet tidigare intagit till frågan, och framlade å nyo det 1882 förkastade förslaget. Inom kamrarna rönte dock detta enahanda öde som 1882. Andra Kammaren biföll det nemligen utan votering, under det att Första Kammaren, med 62 röster mot 27, förkastade detsamma.

Af den lemnade redogörelsen framgår, att konstitutionsutskottet vid alla de tillfällen, förevarande fråga blifvit väckt inom Riksdagen, uttalat sig för en utsträckning af rättigheten att anlägga boktryckeri, och såväl denna omständighet som de ofvan angifna omröstningsresultaten utvisa, att den åsigt, att krafvet på en dylik utsträckning hade sitt berättigande, inom Riksdagen varit ganska starkt representerad. Den utgång, frågan hittills fått, torde emellertid vara beroende derpå, att de framlagda ändringsförslagen varit för vidtgående och ansetts i sig innebära afsevärda olägenheter, som lade hinder i vägen för deras antagande. Sålunda torde det hufvudsakligaste skälet, som anförts emot de förslag, hvilka innefattade fullkomlig frihet för anläggande af boktryckeri å landet, hafva varit den omständighet, som 1870 föranledde Kongl. Maj:ts att icke lemna sitt samtycke till det då af Riksdagen antagna förslaget, eller att med införande af dylik frihet det icke skulle blifva möjligt att på ett tillfredsställande sätt utöfva den uppsigt öfver tryckerier, som erfordrades med hänsyn till beskaffenheten af vår tryckerilagstiftning, och emot 1895 och 1896 års förslag har hufvudsakligen anmärkts, att, då någon olägenhet ej försports af den enligt tryckfrihetsförordningens nuvarande lydelse befintliga ovilkorliga rätt att inom ett afstånd från stad af högst en half mil anlägga tryckeri, det ej funnes någon som helst anledning att göra denna rätt vilkorlig, äfvensom att det vore principiellt origtigt, att tillstånd till anläggning af boktryckeri å landet gjorts beroende, icke af ett bestämdt lagstadgande, utan af Kongl. Maj:ts pröfning i administrativ väg för hvarje förekommande fall.

Motionären har tydligen nu sökt att med stöd af den vunna erfarenheten från de föregående tillfällen, då frågan varit under behandling, framkomma med ett ändringsförslag, som kunde hafva större utsigt att vinna bifall, då det, såsom af det föregående synes, beträffande sjelfva

hufvudfrågan, d. v. s. rätten att anlägga tryckeri, är af mindre omfattning än något af konstitutionsutskottets förslag i ämnet.

Motionärens förslag att till köpingar utsträcka rättigheten att anlägga tryckeri anser utskottet vara betingadt af rättvisa och billighet; också hafva under de diskussioner, som i kamrarna blifvit förda uti detta ämne, åtskilliga af de tidigare förslagens ifrigaste motståndare förklarat sig ej hafva någon betänklighet mot att tillstyrka ett förslag, som inskränkte sig till att till köpingar utsträcka ifrågavarande rätt. Man måste väl erkänna, att skilnaden mellan köpingarne och våra småstäder icke är större, än att de beträffande förevarande rättighet kunna jemställas, och då man anser sig hafva möjlighet att i småstäderna finna personer, lämpliga att utses till justitieministerns ombud, torde man lika väl kunna finna sådana i våra köpingar. Af Sveriges köpingar hafva åtskilliga numera nått en sådan utveckling, att de i afseende på folkmängd, affärlif och betydighet i öfrigt öfverträffa många af rikets städer, och invånarne i dylika kraftiga, framåtgående samhällen synas väl kunna hafva rättmätig fordran att ej fortfarande i fråga om möjligheten att få tryckalster utförda vara sämre lottade än de obetydligaste småstäderna.

Hvad särskildt folkmängden beträffar, finner man af statistiken för år 1895, att af de 21 köpingarne 8 stycken hafva flera än 1,000 och 3 flera än 2,000 invånare. Sveriges minsta stad Sigtuna, med 536 invånare, öfverträffas i invånareantal af 14 köpingar, och af städerna finnas 36 stycken, hvilka icke hafva så stort antal invånare som köpingarne Lysekil och Tidaholm, hvardera med 2,700. Dessa jemförelser kunna enligt utskottets åsigt ej annat än ytterligare tala för motionärens förslag i denna del.

Visserligen skulle kunna anmärkas, att köpingarne ej hafva rådstufvurätt, men samma anmärkning gäller två städer, nemligen Haparanda och Borgholm, i hvilka dock, enligt till chefen för justitiedepartementet ingångna underrättelser, tryckerier finnas inrättade. Nya bestämmelser med afseende å forum i tryckfrihetsmål äro sålunda i alla händelser nödiga, och då utskottet är betänkt på att föreslå sådana, så finner sig utskottet oförhindradt att förorda bifall till motionen i denna del.

Hvad härefter angår motionärens förslag om sådan inskränkning af rättigheten att anlägga boktryckeri inom en half mil från stad,

att denna rätt begränsades till det län, inom hvilket staden vore belägen, så, enär detta förslag tydligen tillkommit endast för att förebygga den oegentlighet, som skulle ligga deruti, att ett tryckeri, anlagdt inom en half mil från staden, skulle kunna komma att lyda under Konungens befallningshafvande i ett annat län än det, hvari tryckeriet vore beläget, men utskottet beträffande laga forum i tryckfrihetsmål beslutit framlägga ett här nedan omförmäldt förslag, hvarigenom möjligheten af en dylik oegentlighet förebygges, samt utskottet i allt fall anser mindre lämpligt, att någon inskränkning göres i den grundlagsstadgade rätten att anlägga tryckeri inom nämnda afstånd från stad, har utskottet funnit motionärens förslag i denna del ej böra tillstyrkas.

Den utsträckta rättighet i afseende på boktryckeriers anläggande, som nu af utskottet föreslagits, påkallar äfven förändringar uti vissa andra af tryckfrihetsförordningens stadganden, och motionären har i detta afseende beträffande laga domstol, stämningstid samt biträde af närmaste kronobetjent för erhållande af kvarstad föreslagit enahanda bestämmelser, som ingingo i 1895 och 1896 års förslag.

I fråga om laga domstol torde först böra anmärkas, att utskottet, som utgått från den grundsatsen, att brott emot tryckfrihetsförordningen böra beifras med största möjliga skyndsamhet, för att icke verkan af anstaldt åtal må blifva förfelad, i likhet med motionären, ansett, att alla tryckfrihetsmål, således äfven sådana, som röra tryckerier i köpingar, böra behandlas vid rådstufvurätt. När derefter fråga uppstått, huruvida i analogi med de gällande bestämmelserna beträffande tryckerier, anlagda inom en half mil från stad, rådstufvurätten i närmaste stad skulle bestämmas såsom laga forum för mål rörande tryckerier i köpingar, har vid öfverläggningen härom med rätta blifvit anmärkt, att det icke alltid skulle blifva så lätt att afgöra, hvilken stad som vore den närmaste.

Ett par exempel torde belysa frågan. Sålunda har utskottet inhemtat, att afståndet utefter landsväg mellan köpingen Vernamo och Jönköping samt mellan Vernamo och Vexjö beräknas vara lika stort, eller 78 kilometer. På jernväg är afståndet från Vernamo till Jönköping endast 72 kilometer, men till Vexjö mer än dubbelt så långt, under det att fogelvägen deremot är betydligt kortare till Vexjö än till Jönköping. En ort, hvilken inom kort torde vara att räkna till köpingarnes antal, nemligen Kungsör, är belägen på lika stort afstånd, 16 kilometer, från städerna Köping och Arboga.

De anmärkta omständigheterna skulle ju tydligen vålla svårigheter vid tillämpning af lagen. Först och främst kunde i sådana fall som de nyss antydda en anläggare af boktryckeri råka i tvekan, hos hvilken myndighet han borde göra anmälan om tryckeriets anläggning, och vidare kunde ifrågasättas dels i hvad mån pröfning skulle ske, huruvida en inkommen anmälan om anläggning af boktryckeri blifvit gjord å vederbörlig ort, dels ock, derest ett fel i detta hänseende funnes vara begånget, huruvida föreläggande skulle meddelas att göra anmälan å annat ställe.

En utväg att lösa denna fråga, som synes utskottet särdeles lämplig, är att bestämma rådstufvurätten i länets residensstad till laga domstol för mål rörande tryckeri i köping. Härigenom skulle de nyss antydda svårigheterna försvinna och den skyndsamhet vid rättegången i tryckfrihetsmål, hvilken man uppställt såsom grundsats, i väsentlig grad främjas, då tvister angående forum ej borde kunna uppstå. Derjemte skulle ock det vinnas, att intet särskildt stadgande erfordrades för att förekomma, att, till följd af föreskrifterna rörande anmälan om tryckeris inrättande eller öfvertagande af annan egare, Konungens befallningshafvande skulle kunna få embetsåligganden att ombesörja å ort, belägen utom länet.

Utsträcker man denna bestämmelse och gifver densamma den omfattning, att *rådstufvurätten i den stad, der länets styrelse har sitt säte*, skall vara laga domstol i fråga om skrifter, tryckta å ort, som lyder under landsrätt, och således äfven å tryckerier, belägna inom en half mil från stad, ernår man, på samma gång man vinner konsekvens, på ett enkelt sätt det resultat, hvartill motionären velat komma genom sitt ofvanberörda förslag till inskränkning i rättigheten att inom nämnda afstånd från stad anlägga tryckeri, hvarjemte härigenom blir tydligt bestämdt, under hvilken domstol de tryckerier höra, som äro anlagda i stad, hvarest rådstufvurätt ej finnes.

I sammanhang härmed hemställer utskottet, att hvad i 5 §, 6:o tryckfrihetsförordningen förekommer om tryckfrihetsmåls upptagande, »i Stockholm vid första allmänna underrätt, i öfriga städer, der första och andra underrätt finnas, vid den sistnämnda, akademiernas juridiktionsrätt, enligt deras konstitutioner, dock oförkränkt», måtte utgå, såsom numera saknande all tillämplighet.

Motionärens förslag att stadga fjorton dagars stämningstid i afseende på tryckalster, hvilka utgått från tryckeri, som icke är beläget i stad, innebär i sig ett afsteg från grundsatsen om snabb rättegång i

tryckfrihetsmål, hvilket med nuvarande lättade kommunikationer alls icke torde vara af behovet påkalladt. Då utskottet tvärtom anser en tid af åtta dagar vara tillräcklig för beredelse att svara i tryckfrihetsmål äfven för de fall, då tryckeri, från hvilket den skrift utgått, som föranledt åtalet, är beläget å ort, som lyder under landsrätt, synes med hänsyn till de speciella förhållanden, som i tryckfrihetsförordningen regleras, en för alla förekommande fall gällande *stämningstid af åtta dagar* böra bestämmas.

Beträffande *biträde af närmaste kronobetjent* för erhållande af kvarstad, anser sig utskottet böra tillstyrka motionärens förslag.

Med den af utskottet förordade utsträckning af rätten att anlägga boktryckeri torde en förändring böra vidtagas i föreskrifterna angående val af jurymän. Bestämmelsen i 5 § 2:o tryckfrihetsförordningen, att till ledamöter i jury skola väljas personer, »i staden eller orten derintill nära boende», är ytterst byggd på den tanken, att juryn bör så sammansättas, att man i densamma får personer från orten, der den åtalade gerningen är begången, hvilka hafva sådan känedom om personliga förhållanden, att de kunna förstå hvad till äfventyrs beslöjade och otydliga uttryck betyda, och denna tanke hvilat ju tydligen på en riktig grund. Om emellertid denna bestämmelse bibehålles oförändrad, under det att man till köpingar utsträcker rättigheten att anlägga tryckeri, skulle det i många fall innebära ett hinder att till jurymän välja de enligt nyssnämnda princip dertill lämpligaste. Då dertill kommer, att uttrycket i nyssnämnda lagrum, att till ledamöter i jury skola väljas personer, i staden eller orten derintill nära boende, i och för sig ej är fullt tydligt, enär olika åsigter kunna göra sig gällande beträffande frågan, huru vidsträckt detta uttryck skall tolkas, torde en lämpligare och mera exakt bestämmelse böra införas; och föreslår utskottet i detta afseende föreskrift, att *till jurymän skola väljas personer, bosatta i staden eller inom länet.*

Då enligt de af utskottet nu förordade förändringarne i tryckfrihetsförordningen tryckeri aldrig kan föranleda embetsåtgärd af Konungens befallningshafvande i annat län än det, inom hvilket tryckeriet är beläget, torde dels uttrycket i 1 § 5:o tredje stycket »den Kongl. Maj:ts befallningshafvande, under hvars styrelse eller embetes tillsyn staden hör», uti hvilket dessutom, i olikhet med hvad som eljest skett i tryckfrihetsförordningen, användts orden »Kongl. Maj:ts», böra utbytas emot

»Konungens befallningshafvande i länet», dels ock det af motionären uti bestämmelserna i 5 § 8:o och 12:o, angående erhållande af kvarstad, framför orden »Konungens befallningshafvande» använda uttrycket *vederbörande* kunna såsom öfverflödigt utgå.

I enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motion, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af nedanstående paragrafer i tryckfrihetsförordningen:

Tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

(*Nuvarande lydelse:*)

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckerireglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, uti stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil.

Då ett boktryckeri sålunda utom stad anlägges, skola, i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet samt der tryckta skrifterns författare och utgifvare lyda under stadens rätt.

Den ett nytt boktryckeri inrättar, åligger att sist fjorton dagar, innan någon skrift derifrån utgifves, så väl hos magistraten i den stad,

(*Föreslagen lydelse:*)

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckerireglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, uti stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil eller uti köping.

Då boktryckeri anlägges å ort, som lyder under landsrätt, skola i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet samt der tryckta skrifterns författare och utgifvare lyda under rådstufvurätten i den stad, der länets styrelse har sitt säte.

Den nytt boktryckeri inrättar, åligger att sist fjorton dagar, innan

(Nuvarande lydelse:)

hvaruti boktryckeriet anlägges, eller under hvars domsrätt han såsom boktryckare skall lyda, som ock hos den Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, under hvars styrelse eller embetes tillsyn staden hörer, skriftligen tillkännagifva, att och hvarest han boktryckeri anlagt. Der boktryckeri ombyter egare, åligge den nye egaren att, innan någon skrift utgifves, göra så beskaffad anmälan, som nu sagd är. I båda fallen åligger det Konungens Befallningshafvande, sedan behörig anmälan hos honom blifvit gjord, att genast eller med först omgående post derom underrätta Chefen för Justitie-departementet. Anlägges eller öfvertages boktryckeri utan föreskrifven anmälan, plikte boktryckaren etthundra riksdaler. Utgifves från ett icke behörigen anmäldt tryckeri någon brottslig skrift, vare boktryckaren, jemte författaren, underkastad lika straff och ansvar för skriftens innehåll och skrifart.

(Föreslagen lydelse:)

någon skrift derifrån utgifves, så väl hos magistraten i den stad, hvaruti boktryckeriet anlägges, eller under hvars domsrätt han såsom boktryckare skall lyda, som ock hos Konungens Befallningshafvande i länet skriftligen tillkännagifva, att och hvarest han boktryckeri anlagt. Der boktryckeri ombyter egare, åligge den nye egaren att, innan någon skrift utgifves, göra så beskaffad anmälan, som nu sagd är. I båda fallen åligger det Konungens Befallningshafvande, sedan behörig anmälan hos honom blifvit gjord, att genast eller med först omgående post derom underrätta Chefen för Justitie-departementet. Anlägges eller öfvertages boktryckeri utan föreskrifven anmälan, plikte boktryckaren etthundra riksdaler. Utgifves från ett icke behörigen anmäldt tryckeri någon brottslig skrift, vare boktryckaren, jemte författaren, underkastad lika straff och ansvar för skriftens innehåll och skrifart.

§ 5.

2:o. Derefter ega parterna välja hvar sina fyra och domstolen fem, tillsammans tretton, i staden eller orten derintill nära boende, för medborgerlig dygd väl kända personer, af hvilka, sedan de efter lag blifvit af domstolen ojäfviga förklarade, en ibland de af vederparten och

2:o. Derefter ega parterna välja hvar sina fyra och domstolen fem, tillsammans tretton, i staden eller inom länet boende, för medborgerlig dygd väl kända personer, af hvilka, sedan de efter lag blifvit af domstolen ojäfviga förklarade, en ibland de af vederparten och

(Nuvarande lydelse:)

en ibland de af domstolen nämnda personer, bör af hvardera parten utan anförda skäl uteslutas.

6:o. Förbrytelser emot denna lag upptagas vid *allmän underrätt i den stad, der boktryckeriet, ifrån hvilket den åklagade skriften utkommit, anlagdt är eller, på sätt 1 § innehåller, vid anläggandet anmaldt blifvit. I Stockholm sker detta upptagande vid första allmänna underrätt; i öfriga städer, der första och andra underrätt finnas, vid den sistnämnda; akademiernas jurisdiktionsrätt, enligt deras konstitutioner, dock oförkränkt. Stämningstid vare i allt fall, ehvad tryckeriet inom eller, på sätt nyssnämnda § utstakar, utom staden är beläget, enahanda, och förhålles dermed, som, om stämningstid i staden, lag säger.* Uppstår fråga om boktryckares eller författares af en tryckt skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid *sådan rätt personligen till svar stånda, men åtnjute i öfrigt deras rättegångsförmåner, enligt allmän lag och särskilda författningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen annorlunda stadgadt är.*

8:o. Finner Chefen för Justitiedepartementet eller hans ombud sig befogad, att, på de grunder för qvarstad å tryckt skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, det någon skrift med qvarstad be-

(Föreslagen lydelse:)

en ibland de af domstolen nämnda personer, bör af hvardera parten utan anförda skäl uteslutas.

6:o. Förbrytelser emot denna lag upptagas vid *rådstufvurätten i den stad, der skrift, som föranledt åtal, blifvit tryckt, eller, om den blifvit tryckt å ort, som lyder under landsrätt, vid rådstufvurätten i den stad, der länets styrelse har sitt säte. Stämningstid vare åtta dagar.* Uppstår fråga om boktryckares eller författares af en tryckt skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid *rätten personligen till svar stånda, men åtnjute i öfrigt deras rättegångsförmåner, enligt allmän lag och särskilda författningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen annorlunda stadgadt är.*

8:o. Finner Chefen för Justitiedepartementet eller hans ombud sig befogad, att, på de grunder för qvarstad å tryckt skrift, här ofvan stadgade äro, förordna eller äska, det någon skrift med qvarstad be-

(Nuvarande lydelse:)

läggas må, vare han eller det berättigad, att i Stockholm, genom biträde af Öfverståthållareembetet, och i öfriga städer samt orterna, medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af den magistrat, hvarunder boktryckeriet, enligt § 1, lyder, sådan *qvarstad erhålla*; börande öfver förloppet af *qvarstadsförrättningen* och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti boktryckarens värjo, anteckning trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes Chefen för Justitiedepartementet eller hans ombud, den andra *magistraten* och den tredje boktryckaren. Magistraten vare pliktig att, vid ansvar såsom för embetsförsummelse, med näst afgående post, en afskrift af denna anteckning till Justitiekansleren insända. I Stockholm varde samma anteckning, genast eller sist inom nästföljande dags utgång, till Justitiekansleren aflemnad. Justitiekansleren må sedermera, i Stockholm, inom åtta dagar, och i landsorterna, allra sist inom trenne veckor, efter det *qvarstaden* lagd blifvit, hafva hänvist målet till vederbörlig domstol och aktor förordnat, då domstolen, sist inom åtta dagar, må pröfva, om *qvarstaden* skall ega bestånd. Sker det ej, och är icke *qvarstad* inom en månad häfven, ege boktryckare rätt, i enahanda ordning, som handräckning af *magistraten* till *qvarstadens* beläggande meddelad blifvit,

(Föreslagen lydelse:)

läggas må, vare han eller det berättigad att sådan *qvarstad* erhålla medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af Konungens Befallningshafvande, magistrat eller kronobetjent; börande öfver förloppet af *qvarstadsförrättningen* och orsakerna dertill, samt i afseende på den åklagade skriften, om och huru många exemplar då ännu finnas uti boktryckarens värjo, anteckning trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes Chefen för Justitiedepartementet eller hans ombud, den andra *magistraten* i den stad, under hvilkens rådstufvurätt boktryckeriet, enligt § 1, lyder, och den tredje boktryckaren. Magistraten vare pliktig att, vid ansvar såsom för embetsförsummelse, med näst afgående post, en afskrift af denna anteckning till Justitiekansleren insända. I Stockholm varde samma anteckning, genast eller sist inom nästföljande dags utgång, till Justitiekansleren aflemnad. Justitiekansleren må sedermera, i Stockholm, inom åtta dagar, och i landsorterna, allra sist inom trenne veckor, efter det *qvarstaden* lagd blifvit, hafva hänvist målet till vederbörlig domstol och aktor förordnat, då domstolen, sist inom åtta dagar, må pröfva, om *qvarstaden* skall ega bestånd. Sker det ej, och är icke *qvarstad* inom en månad häfven, ege boktryckare rätt i enahanda ordning, som handräckning till *qvarstadens* beläggande

(Nuvarande lydelse:)

att fordra dess brytande, hvilket icke vägras må, vid ansvar af embetets förlust. Chefen för Justitiedepartementet — — — — — erhållas.

12:o. I frågor om qvarstad böra, i sådant fall, *Konungens Befallningshafvande och vederbörande magistrater* ovägerligen och vid ansvar biträda; dock må — — inlemnad.

(Föreslagen lydelse:)

meddelad blifvit, att fordra dess brytande, hvilket icke vägras må, vid ansvar af embetets förlust. Chefen för Justitiedepartementet — — — — — erhållas.

12:o. I frågor om qvarstad böra, i sådant fall, *Konungens Befallningshafvande, magistrat eller kronobetjent* ovägerligen och vid ansvar biträda; dock må — — — — inlemnad.

Stockholm den 18 april 1898.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Dahn*, som anförte: »Då jag har den åsigten, att boktryckeri inom en half mils afstånd från stad, hvilket således hör till stadens närmaste omkrets, äja kan vara beläget invid dess gräns, bör, af rent praktiska skäl, fortfarande som hittills lyda under stadens rådstufvurätt, anser jag, att utskottets förslag bort hafva följande lydelse:

Tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

(Nuvarande lydelse:)

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckerireglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, uti stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil.

Då ett boktryckeri sålunda utom stad anlägges, skola, i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet samt der tryckta skrifterns författare och utgifvare lyda under stadens rätt.

Den ett nytt boktryckeri inrättar, åligger att sist fjorton dagar, — —

— — — — —
som ock hos den Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, under hvars styrelse eller embetes tillsyn staden

(Föreslagen lydelse:)

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stånde hvar och en fritt att, utan hinder af någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckerireglemente, samt utan att vara underkastad någon skråordning, anlägga sådana tryckerier, af hvad beskaffenhet eller vidd honom tjenligt synes, uti stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil eller uti köping.

I fråga om boktryckeri i stad, som lyder under landsrätt, eller i köping skola i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet samt der tryckta skrifterns författare och utgifvare lyda under rådstufvurätten i den stad, der länets styrelse har sitt säte, men i fråga om boktryckeri, anlagdt inom ett afstånd af högst en half mil från stad med egen rådstufvurätt, under denna rätt.

Den nytt boktryckeri inrättar, åligger att sist fjorton dagar, —

— — — — —
som ock hos Konungens Befallningshafvande i länet, hvar till staden

(Nuvarande lydelse:)
 hörer, skriftligen tillkännagifva, att
 innehåll och skrifart.

(Föreslagen lydelse:)
 hörer, skriftligen tillkännagifva, att
 innehåll och skrifart.

§ 5.

2:o. Derefter ega parterna välja hvar sina fyra och domstolen fem, tillsammans tretton, i staden eller orten derintill nära boende, för medborgerlig dygd
 uteslutas.

2:o. Derefter ega parterna välja hvar sina fyra och domstolen fem, tillsammans tretton, i staden eller inom länet, hvar till staden hörer, boende, för medborgerlig dygd
 uteslutas.

6:o. Förbrytelser emot denna lag upptagas vid allmän underrätt i den stad, der boktryckeriet, ifrån hvilket den åklagade skriften utkommit, anlagdt är eller, på sätt 1 § innehåller, vid anläggandet anmäldt blifvit. I Stockholm sker detta upptagande vid första allmänna underrätt; i öfriga städer, der första och andra underrätt finnas, vid den sistnämnda; akademiernas jurisdiktionsrätt, enligt deras konstitutioner, dock oförkränkt. Stämningstid vare i allt fall, ehvad tryckeriet inom eller, på sätt nyssnämnda § utstakar, utom staden är beläget, enahanda, och förhålles dermed, som, om stämningstid i staden, lag säger. Uppstår fråga om boktryckares eller författares af en tryckt skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid sådan rätt personligen till svar stånda, men åtnjute i öfrigt deras rättegångsförmåner, enligt allmän lag och särskilda författ-

6:o. Förbrytelser emot denna lag upptagas vid den rådstufvurätt, under hvilken enligt § 1 det boktryckeri lyder, der skrift, som föranledt åtalet, blifvit tryckt. Stämningstid vare åtta dagar. Uppstår fråga om boktryckares eller författares af en tryckt skrift tilltalande eller hörande, böra han eller de vid rätten personligen till svar stånda, men åtnjute i öfrigt deras rättegångsförmåner, enligt allmän lag och särskilda författningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen annorlunda stadgadt är.

(Nuvarande lydelse:)

ningar, uti allt hvad genom detta förordnande icke uttryckligen an-
 norlunda stadgadt är.

8:o. Finner Chefen för Justitie-
 departementet

erhållas.

12:o. I frågor om qvarstad böra,
 inlemnad.

(Föreslagen lydelse:)

8:o. Finner Chefen för Justitie-
 departementet etc. (lika med ut-
 skottets förslag)

erhållas.

12:o. I frågor om qvarstad böra,
 etc. (lika med utskottets förslag)—
 inlemnad.

samt af herr *Johnson*, som ansett, att utskottet bort förorda ut-
 sträckning af rätten att anlägga tryckeri äfven till municipalsamhälle.

Herr *Bergius* har velat låta här anteckna, att han ej deltagit i
 detta utlåtandes justering.

Herr friherre *Wrangel von Brehmer* har anhållit få antecknad,
 att han ej öfvervarit ärendets slutliga behandling i utskottet.